

4-5 жовтня 2012 р., м. Львів

розширення кредитів на основі багаторазового переміщення надлишкових резервів у рамках банківської системи. За рахунок появи нових депозитів формується обов'язковий резерв в НБУ, з'являються надлишковий резерв і нові кредити. Банківський мультиплікатор являє собою кількісну оцінку процесу мультиплікації грошей на депозитних рахунках комерційних банків. Депозитний мультиплікатор відображає об'єкт мультиплікації, тобто гроші на депозитних рахунках комерційних банків (саме вони збільшуються в процесі мультиплікації).

УДК 06.35.31

О.М. Берестецька

Науковий керівник д.е.н., професор С.І. Шкарабан

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ДОЦІЛЬНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ЦЕНТРІВ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В РАМКАХ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Найбільш ефективною для управління виробництвом є класифікація витрат за місцями їх виникнення і центрами відповідальності. Вона розмежовує витрати за виконавцями, а це дозволяє об'єктивно встановлювати їх відповідальність за дотримання режиму економії.

Стосовно промислових підприємств місце виникнення витрат є сферою відповідальності, яка пов'язана з певними видами затрат при виготовленні продукції або обслуговуванні виробництва і його управлінні. Отже, до нього слід віднести окремі види виробництв: обслуговуючі, підсобні, допоміжні; та структурні підрозділи підприємства: цехи, господарства, дільниці, майстерні.

Велика різноманітність місць виникнення витрат вимагає їх систематизації в процесі планування витрат в розрізі статей, а також відповідних рівнів і забезпечення контролю за цими витратами. При цьому, повинна бути прийнята до уваги належність окремих видів витрат до відповідних виробництв, структурних підрозділів, дільниць, бригад і служб.

В сфері виробництва деталізація витрат за місцями їх виникнення залежить від виробничої структури підприємства, особливостей технологічного процесу, рівня технічної оснащеності і організації праці.

Деталізація витрат за місцями їх виникнення для кожного підприємства є індивідуальною. При цьому основним критерієм для її обґрунтування повинні служити розмір витрат, безпосередньо від них залежних, періодичність одержання даних, їх точність і об'єктивність.

Впливає необхідність визначення оптимального розміру витрат по кожному місцю їх виникнення, а організація обліку і контролю за витратами з виявленням відхилень від нормативних значень, причин і винуватців цих відхилень повинна відповідати вимогам оперативного аналізу і сприяти підвищенню ефективності виробництва і якості роботи.

23 жовтня 2012 р., м. Львів

Належність витрат до основних підрозділів підприємства найбільш правдиво було б визначити, виходячи з того, ким ці витрати здійснюються. Застосований підхід дає можливість чітко розмежувати витрати за місцями їх виникнення і одночасно за центрами відповідальності.

Деталізований облік витрат за місцями їх виникнення не тільки підсилює конструктивне значення аналітичного обліку витрат, але і сприяє підвищенню точності калькуляційних розрахунків, так як має метою більш об'єктивний і детально розподіл непрямих витрат.

Центр відповідальності - сфера (сегмент) діяльності, в межах якої встановлено персональну відповідальність окремих осіб за показники діяльності, які вони повинні контролювати.

Найбільш розповсюдженими є два типи центрів відповідальності. Перший - це коли до центру доводиться тільки показник витрат, рівень яких залежить від діяльності виконавців, які повинні нести відповідальність за використання ресурсів. Це може бути окремий підрозділ на чолі з керівником або навіть окремий виконавець, що дозволить оцінити ефективність їх роботи шляхом виявлення ступеня відповідності фактичних витрат нормативним, які закладені в кошторис, або фактичної собівартості плановому чи нормативному рівню.

Центри відповідальності співпадають з місцями виникнення витрат, але не всі місця виникнення витрат є центрами відповідальності, особливо при підвищенні рівня деталізації і аналітичності обліку. Взагалі необхідно домагатися того, щоб місця виникнення витрат були одночасно і центрами відповідальності. Таким чином, контроль за рівнем витрат буде органічно пов'язуватися з контролем за діяльністю відповідних підрозділів і виконавців.

Другий тип центрів відповідальності характерний тим, що він охоплює показники не тільки витрат але й відповідних результатів (обсяг продукції і послуг, доходи, прибуток). Умовою їх створення є можливість вимірювання і обліку цих показників, наявність відповідального керівника, періодичне підведення підсумків їх діяльності.

В текстильній промисловості центрами витрат є прядильний, ткацький і соряджувальний переділи. Вони існують відокремлено і в поєднанні (комбінати і напівкомбінати). Особливе місце на бавовняних комбінатах займає облік напівфабрикатів власного виробництва (пряжі різних номерів і сирових тканин визначених артикулів). Однією із особливостей зазначених напівфабрикатів є те, що спожиті більшою частиною всередині підприємства, вони частково можуть бути реалізовані на сторону. При цьому відпуск напівфабрикатів у виробництво здійснюється за гуртовими цінами. В цьому особливість обліку передачі напівфабрикатів із одного виробництва в інше, що характерне для підприємств текстильної промисловості. Такий порядок встановлений для забезпечення порівняності показників собівартості продукції комбінатів, що мають закінчений цикл виробництва і числа окремих спеціалізованих фабрик, які не мають повного циклу.

4-5 жовтня 2012 р., м. Львів

Таким чином, у витратах кожного переділу відображаються власні витрати з виготовлення продукції за статтями калькуляції, а витрати інших переділів - комплексною статтею "Напівфабрикати власного виробництва". При цьому, в розрізі зазначених центрів відповідальності виявляються у кінці місяця фінансові результати (прибуток, збиток). Ці центри найбільше розширюють контрольні можливості обліку.

Ведення обліку за центрами витрат є прогресивною тенденцією. При їх утворенні підсилюється персональна відповідальність керівників цехів, служб, майстрів, бригадирів і окремих виконавців не тільки за величину витрат на їх ділянках роботи, але й ефективність всієї діяльності цих ділянок і підрозділів. Через це створюються належні передумови для здійснення попереднього і поточного внутрішньовиробничого контролю, в тому числі за рівнем витрат з метою активного впливу на формування собівартості безпосередньо в процесі виробництва.

УДК 519.86+336.71

І.С. Благун, Р. С. Русин

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ОКРЕМІ АСПЕКТИ МОДЕЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ

Враховуючи те, що фінансові ресурси є не тільки джерелом фінансового забезпечення відтворювальних циклів, але й інструментом фінансового регулювання та стимулювання економічних процесів, виникає необхідність їх узгодження не тільки з іншими видами ресурсів, але і з фінансовими ресурсами окремих суб'єктів господарювання. Інакше кажучи, результатами взаємного руху фінансових ресурсів є зміна, перетворення під впливом різних чинників форм їх існування, що в загальному випадку сприяє вирішенню проблеми формування ресурсної бази.

Виходячи з цього, пропонується розглядати банк як деякий абстрактний об'єкт, що характеризується вхідними і вихідними параметрами, а також функцією, що їх пов'язує. Такий підхід в певному значенні наближає математичні моделі банків до традиційних моделей виробничих підприємств і організацій, принципові переваги якого, в першу чергу, пов'язані з можливостями застосування апаратних засобів традиційної мікроекономічної теорії.

Як правило, в рамках моделей "виробничого" типу діяльність фінансово-банківської фірми (банку) трактується як посередництво, в ході якого купуються одні фінансові ресурси (позички, кредити і тощо) і продаються інші цінні (депозити). При цьому акцент робиться на вивченні технології, що визначає можливості банку із проведення посередницьких операцій з фінансовими ресурсами. Таким чином, фінансово-банківські інститути в даному випадку виступають як самостійні економічні суб'єкти.

На основі аналізу літературних джерел встановлено, що за суттєво різних